Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ĪVA BOTA [*YVES BOT*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2016. gada 3. martā [1]

Lietas C-404/15 un C-659/15 PPU

Pál Aranyosi (C-404/15)
un
Robert Căldăraru (C-659/15 PPU)

(Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzas Augstākā tiesa Brēmenē, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Policijas un tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās — Pamatlēmums 2002/584/TI — Eiropas apcietināšanas orderi, kas izsniegti kriminālvajāšanai vai soda vai brīvības atņemšanas īstenošanai — Pieprasīto personu nodošana izsniegšanas tiesu iestādēm — 1. panta 3. punkts — Pamattiesības — Apcietinājuma apstākļi izsniegšanas dalībvalstī — Necilvēciskas vai pazemojošas attieksmes risks — Nepieciešamība veikt Eiropas apcietināšanas orderu izsniegšanas samērīguma pārbaudi

I – **Ievads**

1. Eiropas apcietināšanas ordera izpilde izraisa pieprasītās personas nonākšanu apcietinājumā. Vai, ņemot vērā iespējamo vai varbūtējo apcietinājuma apstākļu pazemojošo raksturu, kas izriet no izsniegšanas dalībvalsts brīvības atņemšanas iestāžu sistēmiskajiem darbības traucējumiem, izpildes tiesu iestādes drīkst atteikties nodot attiecīgo personu?

2. No Padomes 2002. gada 13. jūnija Pamatlēmuma 2002/584/TI par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm [2] 1. panta 3. punkta izriet, ka [tas] "groza [negroza] pienākumu ievērot pamattiesības un tiesību pamatprincipus, kā tie minēti [LES] 6. pantā [..]."

3. Galvenokārt jautājums ir par to, vai savstarpējas atzīšanas principa spēks ir mazināts, ja tiek zaudēta uzticēšanās, kam jāpastāv dalībvalstu starpā, iespējamā pamattiesību, kuras tām ir jāievēro, aizskāruma dēļ.

4. Tomēr savstarpēja atzīšana, kas tiek īstenota ar Eiropas apcietināšanas orderi, saskaņā ar labi zināmu izteicienu ir brīvības, drošības un tiesiskuma telpas, kuru Eiropas Savienība ir izvirzījusi kā savu mērķi, kā tas ir noteikts Līgumos, "stūrakmens" [3].

1 — Oriģinālvaloda – franču.

2 — OV L 190, 1. lpp. Pamatlēmums, kas grozīts ar Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI (OV L 81, 24. lpp.; turpmāk tekstā – "pamatlēmums").

3 — Atbilstoši pamatlēmuma preambulas 6. apsvērumā lietotajam izteikumam.

5. Tātad Tiesai šeit ir jālīdzsvaro nodotās personas pamattiesību ievērošana un absolūta nepieciešamība īstenot šo kopējo telpu, it īpaši, lai aizsargātu citu personu tiesības un brīvības. Tādējādi Tiesai ir jāuzdod sev jautājums par to, vai tādi principi, kurus tā ir noteikusi citās Savienības tiesību jomās, kā spriedumā *N. S.* u.c. (C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865) paredzētie attiecībā uz kopējo Eiropas patvēruma sistēmu ir transponējami uz īpašo Eiropas apcietināšanas ordera mehānismu, tādējādi riskējot bloķēt šo mehānismu, atstāt pārkāpumu nesodītu un izraisīt ārkārtīgi smagas sekas izpildes tiesu iestādēm.

6. Patiesībā es uzskatu, ka risinājums ir rodams pašā izveidotās Eiropas apcietināšanas ordera sistēmas samērībā un no tās pašlaik ir jāizdara secinājumi. Saglabājot spēku, ko tai piešķir savstarpējas atzīšanas princips, risinājums rodas, pamatojoties uz pamatlēmumā izdarīto tiešo vai netiešo atsauci uz dažiem būtiskiem principiem, it īpaši uz samērīguma principu, kas ir vispārējs Savienības tiesību princips.

7. Es paskaidrošu, kāpēc tad, kad izsniegšanas tiesu iestādes saskaras ar vispārēju brīvības atņemšanas iestāžu pārslodzi, kā sekas ir apcietinājuma materiālo apstākļu neatbilstība pamattiesībām, šīm iestādēm ir jāveic samērīguma pārbaude, lai nepieciešamību izsniegt Eiropas apcietināšanas orderi pielāgotu gan pārkāpuma būtībai, gan konkrētai soda izpildes kārtībai.

8. Tā kā Eiropas apcietināšanas orderis ir Savienības tiesībās izveidots un reglamentēts instruments, it īpaši attiecībā uz tā izsniegšanas nosacījumiem tiesu iestādēm, kas vēlas izsniegt šādu orderi, ir jānodrošina ne tikai pamatlēmumā paredzēto materiāltiesisko un formas nosacījumu izpilde, bet arī tā izsniegšana atbilstoši samērīguma principam. Šāda pārbaude, kas pati par sevi ļautu labāk kontrolēt pieprasīto personu nodošanas nosacījumus un, it īpaši, tās sekas, ir jāinterpretē tādējādi, ka plašākā nozīmē tā neietilpst izsniegšanas dalībvalsts pienākumos nodrošināt saskaņā ar Eiropas apcietināšanas orderi nodotās personas pamattiesību ievērošanu un tādējādi tas ir uzticēšanās garants, kas tai pirms tam ir jāsaņem no izpildes tiesu iestādēm.

9. Visbeidzot precizēšu, ka, īstenojot šo pārbaudi, izsniegšanas dalībvalstij nebūtu jāizvairās no tās pienākumiem ievērot ieslodzīto indivīdu pamattiesības ne tikai saskaņā ar LES 6. pantu, bet arī saskaņā ar Savienības tiesību pārākuma principu un tās pienākumu lojāli sadarboties, kā arī Eiropas Savienības Padomes un Komisijas darbībām, kas tām noteikti jāuzsāk, lai nostiprinātu sistēmas efektivitāti.

II – **Atbilstošās tiesību normas**

10. Pirms sākšu analizēt Tiesai uzdotos prejudiciālos jautājumus izraisījušās problēmas, sākumā atgādināšu pamatprincipus, uz kuriem būs balstīta mana analīze. Tie ir atrodami Līgumos.

A – *Līgumi*

11. Saskaņā ar LES 3. panta 2. punktu un LESD 67. panta 1. punktu Savienības mērķis ir saglabāt un attīstīt Savienību kā brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kurā, ievērojot katras personas pamattiesības, ir nodrošināta personu brīva pārvietošanās, nosakot attiecīgus noziedzības novēršanas un apkarošanas pasākumus.

12. Tāpēc LES 6. panta 1. punkta pirmajā daļā ir noteikts, ka "Savienība atzīst Eiropas Savienības Pamattiesību hartā [(turpmāk tekstā – "Harta")] izklāstītās tiesības, brīvības un principus".

13. No LES 6. panta 3. punkta arī izriet, ka "pamattiesības, kas garantētas [Romā 1950. gada 4. novembrī parakstītajā] Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā [(turpmāk tekstā – "ECPAK")] un izriet no dalībvalstu kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām, ir Savienības tiesību vispārīgo principu pamats".

14. LESD trešās daļas V sadaļas "Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa" 82. pantā ir noteikts, ka "Savienībā tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās pamatojas uz [..] savstarpējas atzīšanas principu". Kā jau minēju, šis princips ir dalībvalstu sadarbības krimināllietās "stūrakmens".

B – *Pamatlēmums*

15. Ar pamatlēmumu izveidotais Eiropas apcietināšanas orderis tika paredzēts, lai tradicionālo izdošanas mehānismu, kas ietver izpildvaras nolēmumu, aizstātu ar sadarbības starp valsts tiesu iestādēm instrumentu, kura pamatā ir tiesas spriedumu un lēmumu savstarpējas atzīšanas un dalībvalstu savstarpējas uzticēšanās principi [4].

16. Ar pamatlēmumu ir izveidota jauna vienkāršota un efektīvāka notiesāto vai par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu aizdomās turēto personu nodošanas sistēma [5], ļoti stingri ierobežojot neizpildes pamatus un nosakot nolēmumu par Eiropas apcietināšanas orderi pieņemšanas termiņus [6].

17. Izveidojot procedūru, kas ir efektīvāka un rezultatīvāka nekā iepriekšējā procedūra, Eiropas apcietināšanas ordera mehānisms ir vispirms un galvenokārt būtisks ieguldījums noziedzīgu nodarījumu sodīšanā Savienībā. Ciktāl tas ļauj nodrošināt noziedzīga nodarījuma izdarītāju kriminālvajāšanu, tiesāšanu un notiesāšanu, pašlaik tas ir būtisks drošības pasākums, lai atceltu iekšējās robežas Savienībā, un tā mērķis arī ir pastiprināt noziedzīgos nodarījumos cietušo personu aizsardzību, nodrošinot, pirmkārt, lai vainīgie varētu tikt tiesāti un notiesāti par izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem un, otrkārt, lai tie pēc iespējas ātrāk un efektīvāk stātos tiesas priekšā.

18. Pamatlēmuma preambulas 10.–13. apsvērums ir formulēti šādi:

(10) Eiropas apcietināšanas ordera mehānisma pamatā ir augsta dalībvalstu savstarpēja uzticība. Tā īstenošanu var apturēt tikai gadījumā, ja viena no dalībvalstīm nopietni un vairākkārt pārkāpj principus, kas paredzēti [LES] 6. panta 1. punktā [..], ko konstatē Padome, ievērojot [LES] 7. panta 1. punktu, ar sekām, kas izklāstītas attiecīgā līguma 7. panta 2. punktā [[7]].

(11) Attiecībās starp dalībvalstīm Eiropas apcietināšanas orderim ir jāaizstāj visi iepriekšējie dokumenti, kas attiecās uz izdošanu, tai skaitā noteikumi par izdošanu, kas iekļauti Šengenas līguma izpildes konvencijas III sadaļā.

(12) Šajā pamatlēmumā ievērotas pamattiesības un principi, kas atzīti [LES] 6. pantā [..] un atspoguļoti [..] [H]artā, īpaši tās VI nodaļā [..].

(13) Nevienai personai nevar likt izbraukt vai to izraidīt uz valsti vai izdot valstij, ja pastāv nopietns risks, ka tā tur varētu būt pakļauta nāves sodam, spīdzināšanai vai citādai necilvēcīgai vai degradējošai attieksmei vai sodam."

19. Pamatlēmuma 1. pantā "Eiropas apcietināšanas ordera definīcija un pienākums to izpildīt" ir noteikts:

"1. Eiropas apcietināšanas orderis ir tiesas nolēmums, ko izsniedz dalībvalsts, lai cita dalībvalsts apcietinātu un nodotu pieprasīto personu kriminālvajāšanas veikšanai vai lai izpildītu brīvības atņemšanas sodu, vai arī lai piemērotu ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli.

4 — LESD 82. panta 1. punkta pirmā daļa un pamatlēmuma preambulas 5., 6., 10. un 11. apsvērums.

5 — Spriedumi *Radu* (C-396/11, EU:C:2013:39, 34. punkts), kā arī *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107, 37. punkts).

6 — Spriedums *F* (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 57. un 58. punkts).

7 — Lai gan šajā preambulas 10. apsvērumā ir runa attiecīgi par LES 7. panta 1. punktu un LES 7. panta 2. punktu, šķiet, ka Savienības likumdevējs ir vēlējies norādīt uz LES 7. panta 2. punktu un LES 7. panta 3. punktu.

2. Dalībvalstis izpilda ikvienu Eiropas apcietināšanas orderi, pamatojoties uz savstarpējas atzīšanas principu un saskaņā ar šī pamatlēmuma noteikumiem.

3. Šis pamatlēmums groza [negroza] pienākumu ievērot pamattiesības un tiesību pamatprincipus, kā tie minēti [LES] 6. pantā [..].”

20. Pamatlēmuma 3.–4.a pantā ir noteikti Eiropas apcietināšanas ordera obligātas un fakultatīvas neizpildes pamati.

III – **Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi**

21. Šie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz *P. Aranyosi* un *R. Căldăraru* nodošanas viņu izcelsmes dalībvalsts tiesu iestādēm tiesiskuma pārbaudi, ko veic *Generalstaatsanwaltschaft Bremen* (Brēmenes prokuratūra) [8].

22. Lietā *Aranyosi* (C-404/15) Vācijas tiesu iestādēs ir iesniegts lūgums nodot attiecīgo personu saskaņā ar diviem Eiropas apcietināšanas orderiem, kurus attiecīgi 2014. gada 4. novembrī un 31. decembrī ir izsniegusi *Miskolci járásbíróság* (Mišķolcas rajona tiesa (Ungārija)) kriminālvajāšanai. *P. Aranyosi* ir Ungārijas pilsonis, kas pašlaik dzīvo Brēmerhāfenē [*Bremerhaven*] (Vācija) kopā ar savu māti; viņam ir dzīvesbiedre un mazs bērns.

23. Viņš tiek vainots, pirmkārt, par ielaušanos mājā Šajohidvegā [*Sajohidveg*] (Ungārija) un EUR 2500 un HUF 100 000 (aptuveni EUR 313) skaidrā naudā, kā arī dažādu vērtīgu priekšmetu nozagšanā un, otrkārt, iekļūšanā Šajohidvegas skolā un materiāla, tostarp tehnisko ierīču, kuru vērtība ir HUF 244 000 (aptuveni EUR 760) sabojāšanā un nozagšanā.

24. Savukārt lietā *Căldăraru* (C-659/15 PPU) Vācijas tiesu iestādēs ir iesniegts lūgums nodot attiecīgo personu saskaņā ar *Judecătoria Făgăraş* (Fegerašas Pirmās instances tiesa (Rumānija)) 2015. gada 29. oktobrī izdoto Eiropas apcietināšanas orderi, lai izpildītu brīvības atņemšanas sodu, kura ilgums ir viens gads un astoņi mēneši, saskaņā ar galīgu spriedumu. *R. Căldăraru* ir Rumānijas valstspiederīgais.

25. 2013. gada 17. decembrī viņam tika piespriests brīvības atņemšanas sods par transportlīdzekļa vadīšanu bez vadītāja apliecības, ko viņš atkārtoti izdarīja 2014. gada 5. augustā, lai dotos uz sava tēva mājām.

26. *R. Căldăraru* nodošanas nolūkā tika aizturēts un apcietināts Brēmenē (Vācija) 2015. gada 8. novembrī.

27. Tiesas sēdē *P. Aranyosi* un *R. Căldăraru* – abi divi – iebilda pret savu nodošanu izsniegšanas tiesu iestādēm, tādējādi paziņojot, ka viņi nepiekrīt vienkāršotai nodošanas procedūrai.

8 — Saskaņā ar 1982. gada 23. decembra Likuma par starptautisko tiesisko palīdzību krimināllietās (*Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen*), ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2006. gada 20. jūlija Likumu par Eiropas apcietināšanas orderi (*Europäisches Haftbefehlsgesetz*) (*BGBl.* 2006 I, 1721. lpp.; turpmāk tekstā – “*IRG*”), 29. panta 1. punktu *Oberlandesgericht* (Federālās zemes Augstākā tiesa, Vācija) pēc prokurora pieprasījuma pieņem nolēmumu par izdošanas tiesiskumu gadījumā, kad apsūdzētais nepiekrīt viņa izdošanai. Saskaņā ar *IRG* 32. pantu nolēmums ir rīkojums.

28. Katrā no šīm divām lietām Brēmenes prokuratūra, atsaucoties uz apcietinājuma apstākļu neatbilstību minimālajiem Eiropas standartiem, lūdza izsniegšanas tiesu iestādēm norādīt tās iestādes nosaukumu, kurā attiecīgās personas nodošanas gadījumā tiks turētas apcietinājumā. Neviena no šīm iestādēm šajā jautājumā nevarēja uzņemties saistības, un tāpēc Brēmenes prokuratūra, ņemot vērā pamatlēmuma 1. panta 3. punktā un *IRG* 73. pantā [9] paredzētos noteikumus, jautā par šādu nodošanu tiesiskumu.

29. Šie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu tātad attiecas uz ļoti īpašu kontekstu, kuru raksturo secinājums, ko ir izdarījusi nevis Eiropas Padome, piemērojot LES 7. pantā paredzēto un pamatlēmuma preambulas 10. apsvērumā skaidri minēto sodu mehānismu, bet Eiropas Cilvēktiesību tiesa.

30. Spriedumā *Iavoc Stanciu* pret Rumāniju [10] un pilotspriedumā [11] *Varga* u.c. pret Ungāriju [12] tā ir konstatējusi vispārējus traucējumus Rumānijas un Ungārijas brīvības atņemšanas iestāžu sistēmu darbībā, kas it īpaši izriet no vispārējas brīvības atņemšanas iestāžu sistēmas pārslodzes, un tādējādi ieslodzītie soda izciešanas laikā ir vai var tikt pakļauti necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei, kas ir pretrunā ECPAK 2., 3. un 5. pantam.

31. Ja izrādītos, ka Rumānijā desmit ieslodzītie var tikt ievietoti 9 m^2 telpā, tātad katram no viņiem paredzētā dzīvojamā telpa ir mazāka par 2 m^2, un ja ir taisnība, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesā šajā ziņā ir celti vairāki simti individuālu prasību, var tikt uzdots tikai jautājums par Eiropas apcietināšanas ordera izpildes tiesiskumu, ņemot vērā nodotās personas pamattiesību aizsardzību, neatkarīgi no tā, vai tie ir izsniegti kriminālvajāšanas vai brīvības atņemšanas soda izpildes nolūkā.

32. Šo secinājumu Eiropas Cilvēktiesību tiesa jau ir izdarījusi trīs pilotspriedumos attiecīgi attiecībā uz Itālijas Republiku, Bulgārijas Republiku un Ungāriju [13].

33. Tomēr tās judikatūra liecina, ka 47 Eiropas Padomes dalībvalstīs, tostarp Savienības dalībvalstīs, pastāv pastāvīgas problēmas brīvības atņemšanas iestāžu jomā.

34. Lietās, kurās ir iesaistītas Lietuvas Republika, Polijas Republika un Slovēnijas Republika [14], Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir nospriedusi, ka brīvības atņemšanas iestāžu pārpildītība ir sasniegusi tādu līmeni, ka šis faktors pats par sevi var būt pietiekams, lai secinātu ECPAK 3. panta pārkāpumu. Turklāt, lai arī šajā ziņā netika pasludināts pilotspriedums, šī tiesa ir konstatējusi, ka problēmas, kas izriet no Beļģijas brīvības atņemšanas iestāžu pārpildītības, ir strukturālas problēmas un pārsniedz prasītāja īpašo situāciju attiecīgajā lietā [15].

9 — *IRG* 73. pantā ir noteikts, ka "šāda lūguma neesamības gadījumā tiesiskā palīdzība un informācijas nodošana ir prettiesiskas, ja tās ir pretrunā būtiskiem Vācijas tiesību sistēmas principiem. Gadījumā, ja lūgums ir iesniegts saskaņā ar astoto, devīto un desmito daļu, tiesiskā palīdzība ir prettiesiska, ja tā ir pretrunā [LES] 6. pantā noteiktajiem principiem".

10 — Nr. 35972/05, 2012. gada 24. jūlijs. Šajā spriedumā Eiropas Cilvēktiesību tiesa apgalvo, ka, neraugoties uz Rumānijas iestāžu pūlēm uzlabot situāciju, šajā jautājumā pastāv strukturāla problēma.

11 — Pilotsprieduma procedūra ļauj Cilvēktiesību tiesai konstatēt ECPAK pārkāpuma esamību sistemātisku, atkārtotu un pastāvīgu problēmu dēļ apcietinājuma apstākļos, kas ietekmē vai var ietekmēt lielu personu skaitu.

12 — Nr. 14097/12, Nr. 45135/12, Nr. 73712/12, Nr. 34001/13, Nr. 44055/13 un Nr. 64586/13, 2015. gada 10. maijs. Šajā spriedumā Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzsver vispārējus trūkumus Ungārijas brīvības atņemšanas iestāžu sistēmas darbībā, kas ir pamatā vairākkārtējai Ungārijas notiesāšanai saskaņā ar ECPAK 3. pantu un par ko pašlaik tiek izskatītas 450 pret šo valsti celtās prasības (skat. it īpaši 99. un 100. punktu).

13 — Skat. attiecīgi ECT spriedumu *Torreggiani* u.c. pret Itāliju, Nr. 43517/09, Nr. 46882/09, Nr. 55400/09, Nr. 57875/09, Nr. 61535/09, Nr. 35315/10 un Nr. 37818/10, 2013. gada 8. janvāris; *Neshkov* u.c. pret Bulgāriju, Nr. 36925/10, Nr. 21487/12, Nr. 72893/12, Nr. 73196/12, Nr. 77718/12 un Nr. 9717/13, 2015. gada 27. janvāris; kā arī iepriekš minēto spriedumu *Varga* u.c. pret Ungāriju.

14 — Skat. attiecīgi ECT spriedumus lietās *Karalevičius* pret Lietuvu, Nr. 53254/99, 2005. gada 7. aprīlis; *Norbert Sikorski* pret Poliju, Nr. 17599/05, 2009. gada 22. oktobris, kā arī *Mandic* un *Jovic* pret Slovēniju, Nr. 5774/10 un Nr. 5985/10, 2011. gada 20. oktobris.

15 — Skat. ECT spriedumu *Vasilescu* pret Beļģiju, Nr. 64682/12, 2014. gada 25. novembris.

35. 2011. gadā Eiropas Parlaments un Komisija pauda bažas par to, kā apcietinājuma apstākļi šajās dalībvalstīs var ietekmēt savstarpēju uzticēšanos un savstarpējas atzīšanas mehānismu darbību brīvības, drošības un tiesiskuma telpā [16].

36. Piecus gadus pēc šī secinājuma izdarīšanas Tiesai šobrīd ir uzdots jautājums, iesniedzot šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

37. Uzskatot, ka ir jālūdz Tiesai interpretēt pamatlēmuma 1. panta 3. punktu, *Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen* (Hanzas Augstākā tiesa Brēmenē) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai pamatlēmuma 1. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka izdošana krimināvajāšanas nolūkā [(lieta C-404/15) vai izdošana kriminālsoda izpildei (lieta C-659/15 PPU)] ir prettiesiska tad, ja pastāv būtiskas norādes, ka ar apcietinājuma apstākļiem izsniegšanas dalībvalstī tiek pārkāptas LES 6. pantā izklāstītās attiecīgās personas pamattiesības un vispārējie tiesību principi, vai arī tas ir jāinterpretē tādējādi, ka izpildes dalībvalsts šajos gadījumos lēmumu par izdošanas tiesiskumu var pieņemt vai tai šis lēmums ir jāpieņem atkarībā no apcietinājuma apstākļu ievērošanas garantijas? Vai izpildes dalībvalsts šajā ziņā var noteikt vai tai ir jānosaka konkrētas minimālās prasības attiecībā uz nodrošināmajiem apcietinājuma apstākļiem?

2) Vai pamatlēmuma 5. pants un 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka izsniegšanas tiesu iestādei ir tiesības sniegt arī apcietinājuma apstākļu ievērošanas garantijas, vai arī šajā ziņā ir piemērojama izsniegšanas dalībvalsts iekšējā kompetenču sadales kārtība?"

38. Lai gan jautājumi, kas uzdoti lietā C-404/15 attiecas uz Eiropas apcietināšanas ordera izpildi krimināvajāšanas veikšanai, bet jautājumi, kas uzdoti lietā C-659/15 PPU, savukārt attiecas uz Eiropas apcietināšanas ordera izpildi, kas izdots brīvības atņemšanas soda izpildei, šie jautājumi būtu jāizskata kopā, jo tie ir par identisku problemātiku. Turklāt abus uzdotos jautājumus es izskatīšu kopā, jo tie ir savstarpēji saistīti un papildina viens otru.

IV – **Ievada apsvērumi par grūtībām saistībā ar spriedumā *N. S.* u.c. noteikto principu attiecināšanu**

39. Vairākas dalībvalstis ierosina attiecināt Tiesas spriedumā *N. S.* u.c. (C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865) [17] noteikto principu. Faktisko apstākļu līdzības dēļ šī doma ienāk prātā spontāni un līdzīgi kokam, kurš neļauj ieraudzīt mežu, saista uzmanību un ietekmē argumentāciju.

40. Šīs analoģijas pamatā ir tas, ka tāpat kā pamatlietā lietā, kurā tika pasludināts minētais spriedums, dalībvalstī, kurā bija jāveic turēšana apsardzībā patvēruma meklētāja izraidīšanas nolūkā, pastāvēja sistēmiski darbības traucējumi, ko bija konstatējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, izskatot individuālas prasības.

16 — Skat. Eiropas Parlamenta 2011. gada 15. decembra Rezolūciju par apcietinājuma apstākļiem ES (OV 2013, C 168 E, 82. lpp.) un 4. punktu Komisijas Ziņojumā Eiropas Parlamentam un Padomei par to, kā kopš 2007. gada ir īstenots Padomes 2002. gada 13. jūnija Pamatlēmums par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (COM(2011) 175, galīgā redakcija).

17 — Lietā, kurā tika pasludināts šis spriedums Afganistānas, Irānas un Alžīrijas izcelsmes patvēruma meklētāji iebilda pret viņu pārcelšanu no Apvienotās Karalistes un Īrijas uz Grieķiju, kas bija kompetentā dalībvalsts, lai izskatītu pieteikumus saskaņā ar Padomes 2003. gada 18. februāra Regulas (EK) Nr. 343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (OV L 50, 1. lpp.), jo Grieķijā viņiem pastāvēja necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās draudi Hartas 4. panta izpratnē viņu turēšanas apsardzībā apstākļu dēļ.

41. Spriedumā *N. S.* u.c. (C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865) Tiesa ir nospriedusi, ka dalībvalstīm, tostarp valstu tiesām, ir pienākums nenosūtīt patvēruma meklētāju uz "atbildīgo dalībvalsti" Regulas Nr. 343/2003 izpratnē gadījumos, kad, izmantojot to rīcībā esošos instrumentus, tās nevar nezināt, ka, ņemot vērā sistemātiskus darbības traucējumus patvēruma piešķiršanas procesā un patvēruma meklētāju uzņemšanas apstākļus šajā dalībvalstī, ir nopietni un pierādīti iemesli uzskatīt, ka patvēruma meklētājam radīsies reāls risks tikt pakļautam necilvēciskai vai pazemojošai attieksmei Hartas 4. panta izpratnē [18].

42. Šajā spriedumā minētā argumentācija nozīmē, ka dalībvalstij, kuras teritorijā atrodas patvēruma meklētājs, ir pienākums pašai izskatīt patvēruma pieteikumu, ja "atbildīgā" dalībvalsts Regulas Nr. 343/2003 izpratnē nesniedz pietiekamas garantijas attiecībā uz turēšanas apsardzībā apstākļiem.

43. Šī judikatūra, lai cik pievilcīga tā varētu šķist, it īpaši savas vienkāršības dēļ, manuprāt, nav piemērojama pēc analoģijas, lai interpretētu pamatlēmuma noteikumus.

44. Šķiet, pret to var tikt iebilsts vairāku iemeslu dēļ.

45. Pirmkārt, ar Tiesas spriedumā *N. S.* u.c. (C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865) noteikto principu Savienības līmenī ir attiecināts būtisks princips, kas reglamentē izraidīšanas normas patvēruma tiesību jomā. Šis princips, saskaņā ar kuru nevienai personai nevar likt izbraukt vai to izraidīt uz valsti, vai izdot valstij, kurā pastāv nopietns risks, ka tai tur var tikt piemērots nāves sods, tā var tikt spīdzināta vai pakļauta citādai necilvēcīgai vai degradējošai attieksmei vai sodam, ir nostiprināts Hartas 19. panta 2. punktā un ECPAK 3. pantā.

46. Tomēr ir jākonstatē, ka, ņemot vērā vārdus, kurus Savienības likumdevējs ir lietojis pamatlēmuma preambulas 13. apsvērumā, tas attiecībā uz Eiropas apcietināšanas ordera mehānismu ir rūpīgi izslēdzis minētā principa attiecināšanu.

47. Šajā apsvērumā ir noteikts, ka "nevienai personai nevar likt izbraukt vai to izraidīt uz valsti vai izdot valstij, ja pastāv nopietns risks, ka tā tur varētu būt pakļauta nāves sodam, spīdzināšanai vai citādai necilvēcīgai vai degradējošai attieksmei vai sodam".

48. Nav nevienas norādes uz "izdodamo" personu. Tomēr nav ticams, ka Savienības likumdevējs nebūtu minējis jēdzienu, ar ko tiek apzīmēts būtisks un jauns, ar Eiropas apcietināšanas orderi izveidots mehānisms, ja tam būtu bijis nodoms Eiropas apcietināšanas orderī minētās personas izdošanas procedūrai piemērot šajā apsvērumā minētos principus. Tādējādi Savienības likumdevējs skaidri ir nošķīris normas, kas reglamentē Eiropas apcietināšanas orderi, no normām, kas attiecas uz kopējo Eiropas patvēruma sistēmu. Tas arī ir skaidri apliecinājis savu vēlmi atteikties no tradicionālajām normām, kas reglamentē izdošanu, un tas ir pilnībā pamatoti, ja ir vēlme to aizstāt ar tiesu sadarbību, kas balstīta uz savstarpēju uzticēšanos un atzīšanu [19].

49. Otrkārt, kopējai Eiropas patvēruma sistēmai un Eiropas apcietināšanas ordera mehānismam, lai arī abi divi ir paredzēti brīvības, drošības un tiesiskuma telpas īstenošanai, ir atšķirīgi mērķi un katram no tiem ir īpašas iezīmes, kas ir balstītas uz īpašām normām un principiem.

50. Pirmkārt, kopējā Eiropas patvēruma sistēma ir balstīta uz Savienības līmenī saskaņotu normu pilnīgu kopumu. Savukārt krimināltiesības, materiālās tiesības un procesuālās tiesības Savienības līmenī nav tikušas saskaņotas un, neraugoties uz visu, tajās joprojām tiek piemērota krimināllikuma teritorialitāte.

18 — Skat. it īpaši šī sprieduma 86., 94. un 106. punktu.

19 — Pamatlēmuma preambulas 13. apsvērums ir jālasa, ņemot vērā tā 28. pantā paredzētos noteikumus; tajā noteiktais princips ir piemērojams tad, kad, pildot Eiropas apcietināšanas orderi, rodas jautājums par likšanu izbraukt, izraidīšanu vai izdošanu izsniegšanas dalībvalstī.

51. Otrkārt, kopējā Eiropas patvēruma sistēma ir paredzēta, lai nodrošinātu aizsardzības un solidaritātes telpu personām, kas bēg no vajāšanām vai savas personas smaga aizskāruma un kas lūdz starptautisko aizsardzību. Savukārt Eiropas apcietināšanas orderis ir paredzēts, lai nodrošinātu noziedzīgu nodarījumu sodīšanu Savienībā, ļaujot krimināli vajāt, tiesāt un notiesāt tos, kas ir vainīgi noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā.

52. Treškārt, kopējā Eiropas patvēruma sistēma ir balstīta uz pilnībā administratīva rakstura izvērtēšanas procedūru, kuras mērķis ir noskaidrot, vai attiecīgajai personai ir tiesības uz bēgļa statusu, un noraidošas atbildes gadījumā izraidīt to no Savienības teritorijas. Savukārt Eiropas apcietināšanas orderis ietilpst tikai Savienības iekšienē paredzētā mehānismā un, it īpaši, ir balstīts tikai uz tiesvedību. Personas apcietināšanu prasa nevis dalībvalsts, bet valsts tiesa, un pamatlēmumā ir noteikts pienākums citām dalībvalstīm konkrētās situācijās, proti, ar zināmiem nosacījumiem, piekļūt šim lūgumam.

53. Ceturtkārt, kopējā Eiropas patvēruma sistēmā lēmums par turēšanu apsardzībā atbildīgajai dalībvalstij ir galīgs pasākums, kuram ir pilnīgi pakārtots raksturs un kurš ir saistīts ar nepieciešamību nodrošināt piespiedu izraidīšanu. Savukārt apcietinājums, ko ietver Eiropas apcietināšanas orderis, ir norma un izriet no tiesas nolēmuma, ar kuru vainīgais ir notiesāts par noziedzīgu nodarījumu vai kurā ir prasīts, lai viņš piespiedu kārtā stātos tiesas priekšā.

54. Visbeidzot, ir jāņem vērā ļoti konkrētas problēmas un sekas, kas izriet no sprieduma *N. S.* u.c. (C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865) piemērošanas Eiropas apcietināšanas ordera mehānismam, un šādas piemērošanas ierobežojumi, ņemot vērā dalībvalsts nozīmi un pilnvaras Eiropas apcietināšanas ordera izpildē.

55. Lietā, kurā tika pasludināts spriedums *N. S.* u.c. (C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865), radās problēma par to, kura dalībvalsts ir atbildīga par patvēruma pieteikuma izskatīšanu Regulas Nr. 343/2003 izpratnē. Konkrētāk, Tiesas risinājums neradīja nekādas citas sekas kā vien tās, ka Apvienotās Karalistes un Īrijas kompetentajām iestādēm tika izvirzīta prasība identificēt citu "atbildīgo dalībvalsti" saskaņā ar šajā regulā noteiktajiem kritērijiem vai arī, attiecīgā gadījumā, pašām izskatīt patvēruma pieteikumu, prasot attiecīgās personas izraidīšanu no to teritorijas. Tātad runa bija par izņēmuma ieviešanu teritoriālās kompetences normā, kas ir noteikta, lai sadalītu slogu administratīvajās procedūrās, kuru veikšanā visās dalībvalstīs ir jāievēro kopīgi pamatkritēriji.

56. Pamatlietās rodas cita veida problēma, jo ir jānodrošina sabiedriskā kārtība un valsts drošība, ļaujot veikt krimināltvajāšanu pret *P. Aranyosi* un nodrošinot brīvības atņemšanas soda izpildi attiecībā pret *R. Căldăraru*.

57. Praktiskajām sekām arī ir pilnībā cita nozīme, jo, pamatojoties uz Tiesas spriedumā *N. S.* u.c. (C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865) apstiprinātajiem principiem, izpildes tiesu iestādēm būtu pienākums atteikties no pieprasītās personas nodošanas.

58. Tomēr atšķirībā no kopējās Eiropas patvēruma sistēmas, kas, kā tika norādīts, ir plaši saskaņota, krimināltiesības, materiālās tiesības un procesuālās tiesības nav plaši saskaņotas Savienības līmenī un, neraugoties uz visu, tajās joprojām ir piemērojama krimināllikuma teritorialitāte.

59. Tas nozīmē, ka, attiecinot Tiesas spriedumā *N. S.* u.c. (C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865) noteikto principu uz krimināltvajāšanas veikšanai izsniegtā Eiropas apcietināšanas ordera izpildi, rodas situācija, kurā izpildes tiesu iestādes vairs nevar nodot krimināltvajāšanas veikšanai pieprasītās personas un tām principā nav arī pilnvaru veikt krimināltvajāšanu izsniegšanas tiesu iestāžu vietā. Kā tas izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-404/15 un, it īpaši, no Miškolcas rajona prokuratūras komentāriem, noziedzīga nodarījuma pierādīšana un piemērojamā soda izvēle ir neatņemamas Ungārijas tiesu iestāžu pilnvaras.

60. Tātad pastāv skaidrs un acīmredzams risks, ka pārkāpums paliks nesodīts un ka tā izdarītāja recidīvs tādējādi aizskars citu Savienības pilsoņu tiesības un brīvības.

61. Varētu šķist, ka problēma saistībā ar brīvības atņemšanas soda izpildes nolūkā izsniegtā Eiropas apcietināšanas ordera izpildi nav tik sarežģīta, jo, ja pieprasītā persona dzīvo izpildes dalībvalsts teritorijā, šīs valsts tiesu iestādes, iespējams, varētu apņemties izpildīt šo sodu, pamatojoties uz pamatlēmuma 4. panta 6. punkta noteikumiem. Savukārt, lai šai personai ļautu izciest sodu izpildes dalībvalsts teritorijā, izsniegšanas tiesu iestādes varētu atsaukties arī uz jēdzieniem, kas ir lietoti Padomes 2008. gada 27. novembra Pamatlēmumā 2008/909/TI par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu attiecībā uz spriedumiem krimināllietās, ar kuriem piespriesti brīvības atņemšanas sodi vai ar brīvības atņemšanu saistīti pasākumi, lai tos izpildītu Eiropas Savienībā [20].

62. Lai arī šādu risinājumu būtu iespējams pieļaut, tomēr, piemērojot Eiropas apcietināšanas ordera mehānismam Tiesas spriedumā *N. S.* u.c. (C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865) noteikto principu, tiktu pieļauta atšķirīga attieksme un tādējādi tiktu pārkāpts vienlīdzības princips atkarībā no tā, vai pieprasītā persona ir apsūdzēta vai jau notiesāta persona.

63. Turklāt nevar tikt izslēgts, ka šāds risinājums beigu beigās mudinātu kriminālvajāšanas vai brīvības atņemšanas soda izpildes veikšanai pieprasītās personas doties uz citām dalībvalstīm, lai izvairītos no kriminālvajāšanas vai lai varētu tajās izciest savu sodu. Tāpēc šīs valstis, kā to tiesas sēdē skaidri uzsvēra arī Brēmenes ģenerālprokurors, varētu kļūt par patvēruma valstīm. Kā lai novērš šādas grūtības pēdējām minētajām un to, ka tās nepilda savus pienākumus? Neapšaubāmi, tās no tā izvairīsies, neizpildot sodus, attiecībā uz kuriem tās ir atteikušās izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi. Šādas sekas ir jāuztver nopietni.

64. Tāpēc arī turklāt, ņemot vērā to dalībvalstu skaitu, kurās saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas secinājumiem ir konstatēti trūkumi apcietinājuma apstākļu nodrošināšanā, tās, šķiet, kļūst par piemērotu patvērumu. Ņemot vērā to pārslodzi, ir maz iespējams, ka tās palielinās savu brīvības atņemšanas iestāžu noslogojumu, pieņemot personas, kuras ir notiesājušas citu dalībvalstu tiesu iestādes.

65. Tāpēc, ņemot vērā šos apsvērumus, ir jākonstatē, ka, attiecinot spriedumā *N. S.* u.c. (C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865) noteiktos principus, rastos būtiski šķēršļi, kas ir saistīti ar Eiropas apcietināšanas ordera būtību un mērķiem, un turklāt tas ne tikai paralizētu ar pamatlēmumu izveidoto mehānismu, bet arī izraisītu ārkārtīgi smagas un kaitējošas sekas izpildes tiesu iestādēm, – šos apstākļus es vēl aplūkošu.

V – **Mana analīze**

66. Ar saviem jautājumiem iesniedzējtiesa vaicā Tiesai, vai saskaņā ar pamatlēmuma 1. panta 3. punktu Eiropas apcietināšanas ordera izpildes tiesu iestādes pienākums ir nodot kriminālvajāšanas vai brīvības atņemšanas soda izpildes nolūkā pieprasīto personu, ja izsniegšanas dalībvalstī tā var tikt turēta apcietinājumā tādos apstākļos, kas ir pretrunā pamattiesībām, un, attiecīgā gadījumā, kādi nosacījumi un kādas formalitātes ir jāievēro.

67. Iesniedzējtiesas uzdotais jautājums neattiecas uz pārkāpumu, kas ietekmē Eiropas apcietināšanas ordera spēkā esamību pašu par sevi, vai pārkāpumu, kas saistīts ar izmeklēšanas procedūru izsniegšanas dalībvalstī, spriedumu vai tiesību aizsardzības līdzekļiem. Pārkāpums attiecas uz apcietinājuma apstākļiem šajā valstī jeb posmu pēc Eiropas apcietināšanas ordera izpildes. Šis pārkāpums rada risku pakļaut nododamo personu tādiem apcietinājuma būtiskiem apstākļiem, kas ir pretrunā Hartas 4. pantā nodrošinātajām garantijām.

20 — OV L 327, 27. lpp.

68. Tātad iesniedzējtiesas uzdotais jautājums attiecas uz klasisko problēmu saistībā ar dažādu pamatmērķu līdzsvarošanu, nepieciešamību tos sasniegt un iespēju tos sasniegt, neliedzot, ne arī mazinot tās garantijas, kas padara Savienību par brīvības un tiesiskuma telpu.

69. Pirmkārt, es klasiski analizēšu pamatlēmuma 1. panta 3. punktā lietotos jēdzienus, pamatlēmuma uzbūvi un tā galvenos pamatprincipus. Pēc šīs pārbaudes es secināšu, ka pamatlēmuma 1. panta 3. punkts nevar tikt interpretēts tādējādi, ka tas ir viens no Eiropas apcietināšanas ordera neizpildes pamatiem.

70. Tomēr es nesecināšu, ka nodošanas pienākums ir stingri jāievēro, ja Eiropas apcietināšanas ordera izpilde var izraisīt iesniedzējtiesas aprakstītos rezultātus.

71. Otrkārt, es paskaidrošu, kādēļ ir jāveic samērīguma pārbaude, ja tiesu iestāde nolemj izsniegt Eiropas apcietināšanas orderi par mazākiem pārkāpumiem, neraugoties uz vietu trūkumu valsts brīvības atņemšanas iestādēs un daudzajām tās notiesāšanām par tādiem būtiskiem apcietinājuma apstākļiem, kas ir pretrunā pamattiesībām.

A – *Pamatlēmuma 1. panta 3. punkta formulējums*

72. Pamatlēmuma 1. panta nosaukums ir "Eiropas apcietināšanas ordera definīcija un pienākums to izpildīt".

73. Tātad Savienības likumdevējs šī panta 1. punktā definē Eiropas apcietināšanas orderi un tā 2. punktā min principu, saskaņā ar kuru dalībvalstīm ir pienākums to izpildīt atbilstoši savstarpējas atzīšanas principam.

74. Šī paša panta 3. punktā norādot, ka "pamatlēmums groza [negroza] pienākumu ievērot pamattiesības un tiesību pamatprincipus, kā tie minēti [LES] 6. pantā [..]", Savienības likumdevējs katrai dalībvalstij tikai atgādina, ka saskaņā ar pēdējo minēto noteikumu tām ir jāievēro pamattiesības.

75. Kā būs redzams, šis pienākums, kā Tiesa to ir atgādinājusi Atzinumā 2/13 (EU:C:2014:2454), ir savstarpējas uzticēšanās starp dalībvalstīm principa izpausme.

76. Tātad Savienības likumdevējs pamatlēmuma 1. panta 2. un 3. punktā min principus, uz kuriem ir balstīta Eiropas apcietināšanas ordera izpilde, proti, tie ir tiesu nolēmumu savstarpējas atzīšanas princips un savstarpējas uzticēšanās starp dalībvalstīm princips.

77. Šis 2. un 3. punkts papildina viens otru, jo abi tajos paredzētie principi ir nesaraujami saistīti, ciktāl savstarpējas atzīšanas princips ir balstīts uz uzticēšanos starp dalībvalstīm attiecībā uz to, ka katrā no tām tiks ievērotas Savienības tiesības un, it īpaši, pamattiesības.

78. Tāpēc, ņemot vērā šos elementus, pamatlēmuma 1. panta 3. punkts nevar tikt interpretēts tādējādi, ka tā mērķis ir ieviest izņēmumu attiecībā uz Eiropas apcietināšanas ordera izpildes principu.

B – *Par sistēmas uzbūvi*

79. Ja pamatlēmuma 1. panta 3. punkts būtu jāinterpretē kā tiesību norma, ar kuru izpildes tiesu iestādei ir atļauts atteikties izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi tāpēc, ka pieprasītā persona var tikt pakļauta tādiem būtiskiem apcietinājuma apstākļiem, kas ir pretrunā tās pamattiesībām, šāda interpretācija acīmredzami nebūtu saderīga ar sistēmas uzbūvi.

80. Pirmkārt, tādējādi tiktu ieviests neizpildes pamats, ko Savienības likumdevējs acīmredzami nebija paredzējis.

81. Tāpēc tas būtu pretrunā ne tikai skaidri apstiprinātai Savienības likumdevēja vēlmei tiesiskās noteiktības apsvērumu dēļ paredzēt visus gadījumus, kādos Eiropas apcietināšanas orderis var netikt izpildīts, bet arī Tiesas judikatūrai, kurā pamatlēmums un, it īpaši, tā 3.–4.a pantā paredzētie neizpildes pamati ir interpretēti ļoti strikti.

82. Otrkārt, ar šo interpretāciju līdzās pamatlēmuma preambulas 10. apsvērumā skaidri minētajiem pamatiem tiktu ieviests vēl viens pamats sistemātiskai tādu Eiropas apcietināšanas orderu neizpildei, kurus ir izsniegusi dalībvalsts, kas saskaras ar ļoti lielām grūtībām brīvības atņemšanas iestāžu darbībā.

83. Šajā apsvērumā Savienības likumdevējs skaidri paredz iespēju apturēt Eiropas apcietināšanas ordera mehānismu attiecībā uz dalībvalsti, kas nopietni un vairākkārt pārkāpj LES 6. panta 1. punktā paredzētos principus.

84. Tā kā "vairākkārtēju" pārkāpumu Komisija ir definējusi kā "atsevišķu pārkāpumu sistemātisku atkārtošanu" [21], Komisija norāda, ka ir jāņem vērā apstāklis, ka "starptautiskā tiesa, piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesa [..], konkrētā laikposmā par vienu pārkāpuma veidu vairākkārt ir notiesājusi valsti, kas nav apliecinājusi nodomu izdarīt no tā praktiskus secinājumus" [22].

85. Manuprāt, nav šaubu, ka šāds ir aplūkojamais gadījums.

86. Tomēr pamatlēmuma preambulas 10. apsvērumā Savienības likumdevējs nenorāda uz augsta līmeņa politiķu iejaukšanos, lai apturētu Eiropas apcietināšanas ordera mehānismu, jo tikai Eiropas Padome, piemērojot LES 7. panta 2. punktā minēto procedūru, var uzsākt attiecīgās dalībvalsts tiesību apturēšanas procedūru. Tomēr procedūra ir smaga un sarežģīta, Eiropas Padome – pēc vienas trešdaļas dalībvalstu vai Komisijas priekšlikuma un saņēmusi Parlamenta piekrišanu – vienprātīgi pieņem lēmumu, un tas acīmredzami prasa stipru politisko gribu.

87. Savienības likumdevējs, piešķirot tikai Eiropas Padomei iespēju apturēt Eiropas apcietināšanas ordera mehānismu, izmantojot LES 7. panta 2. punktā paredzēto sodu mehānismu, ir vēlējies ļoti stingri ierobežot šo gadījumu un acīmredzami nav vēlējies šādos apstākļos izpildes tiesu iestādēm dot iespēju atteikties izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi.

88. Ja tas būtu vēlējies piedāvāt šādu iespējamību, iespēju būtu bijis daudz.

89. Savienība likumdevējs vispirms būtu varējis to norādīt pamatlēmuma preambulas 10. apsvērumā.

90. Viņš būtu varējis pēc analoģijas arī piemērot būtisku principu, kas reglamentē tiesību normas par izraidīšanu un izdošanu, kas ir minētas pamatlēmuma preambulas 13. apsvērumā, saskaņā ar kuru, atgādināšu, "nevienai personai nevar likt izbraukt vai to izraidīt uz valsti vai izdot valstij, ja pastāv nopietns risks, ka tā tur varētu būt pakļauta nāves sodam, spīdzināšanai vai citādai necilvēcīgai vai degradējošai attieksmei vai sodam".

21 — Skat. 1.4.4. punktu Komisijas Paziņojumā Eiropas Parlamentam un Padomei par Eiropas Savienības Līguma 7. pantu – Savienības pamatvērtību ievērošana un veicināšana (COM(2003) 606, galīgā redakcija).

22 — Turpat.

91. Tomēr šajā apsvērumā lietotie jēdzieni ir rūpīgi izvēlēti, jo tajā nav nekādas atsauces uz "izdodamo" personu atbilstoši Eiropas apcietināšanas orderim. Te ir redzama apliecinātā vēlme nošķirt tiesību normas, kas reglamentē Eiropas apcietināšanas orderi, no normām, kas attiecas uz kopējo Eiropas patvēruma sistēmu, kā arī vēlme atteikties no tradicionālajām normām, kas reglamentē izdošanu, un tas ir pilnīgi pamatoti, ja vēlamies to aizstāt ar tiesu sadarbību, kas ir balstīta uz savstarpēju uzticēšanos un atzīšanu.

92. Visbeidzot, Savienības likumdevējs to būtu varējis skaidri minēt kā vienu no pamatlēmuma 3.–4.a pantā paredzētajiem obligātajiem vai fakultatīvajiem neizpildes pamatiem, bet tas to nav darījis.

93. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, varu tikai konstatēt, ka Savienības likumdevējs, nosakot pamatlēmuma 1. panta 3. punktā minēto principu, nav vēlējies atļaut izpildes tiesu iestādēm atteikties nodot pieprasīto personu tādos apstākļos kā šajās lietās aplūkotie.

C – *Par pamatlēmuma pamatprincipiem*

94. Pamatlēmums, kā zināms, ir balstīts uz savstarpējas atzīšanas un uzticēšanās principiem, atbilstoši kuriem izpildes tiesu iestādēm ir noteikts pienākums uzskatīt, ka izsniegšanas tiesu iestādes, īstenojot Eiropas apcietināšanas orderi, nodrošinās nodotās personas pamattiesību ievērošanu.

1) Tiesu nolēmumu savstarpējas atzīšanas princips

95. Atsaukšanās uz savstarpējas atzīšanas principu ir nepieciešama, lai izveidotu brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, – tas ir mērķis, kuru Savienība sev ir izvirzījusi LES 3. panta 2. punktā un LESD 82. pantā.

96. Nosakot šo principu kā šīs telpas "stūrakmeni", ir skaidrs, ka dalībvalstis ir vēlējušās to īstenot, pirms tam noteikti neveicot valstu krimināllikumu saskaņošanu. Iepriekšējā pieredze bija pietiekami labi pierādījusi, ka šī pieeja, lai arī tā bija loģiska, beigu beigās bija visdrošākais līdzeklis, lai panāktu bloķēšanu. Tāpēc dalībvalstis ir vēlējušās nostiprināt šo bloķēšanu, paturot prātā, ka, iespējams, saskaņošana būs jāveic, bet tai tomēr ir tikai papildinoša nozīme.

97. Šis apgalvojums, kas nav tikai doktrīnā atrodamais viedoklis, ir skaidri izsecināms no LESD 82. panta 1. un 2. punkta.

98. Šo loģiku Tiesa ir pilnībā integrējusi vēl pirms Lisabonas līguma izstrādes, spriedumā *Gözütok* un *Brügge*[23] definējot savstarpējas atzīšanas principu saistībā ar principa *ne bis in idem* piemērošanu. Šis pēdējais minētais princips var tikt piemērots pārrobežu kontekstā tikai tad, ja dažādu dalībvalstu tiesu nolēmumi principā netiek noliegti un tiek atzīti apstākļos un ar sekām, kā to ir noteikusi Tiesa. Tādējādi savstarpējā atzīšana noteikti ietver to, ka neatkarīgi no kārtības, saskaņā ar kuru sods ir uzlikts, pastāv dalībvalstu savstarpēja uzticēšanās to attiecīgajām kriminālās tiesvedības sistēmām un katra no tām pieņem citās dalībvalstīs spēkā esošo krimināltiesību piemērošanu pat tad, ja, piemērojot pašas krimināltiesības, tiktu sasniegts atšķirīgs rezultāts[24].

99. No tā izriet, ka attiecībās "savstarpēja atzīšana/savstarpēja uzticēšanās" pirmā minētā uzliek otro minēto par pienākumu dalībvalstīm. No brīža, kad ir piemērojams savstarpējas atzīšanas princips un kad tas kļūst par "būtisku normu", uz kuru ir balstīta tiesu sadarbība[25], dalībvalstīm ir jānodrošina savstarpēja uzticēšanās.

23 — C-187/01 un C-385/01, EU:C:2003:87.

24 — Šī sprieduma 33. punkts.

25 — Spriedums *West* (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, 62. punkts un tajā minētā judikatūra).

100. Manuprāt, nav ne mazāko šaubu, ka LESD 82. panta noteikumi netieši apstiprina Tiesas judikatūru, ko būtu bijis tik viegli pilnībā mainīt sakarā ar Lisabonas līguma izstrādi. Atgādināšu, ka šī panta 2. punktā ir noteikts valstu tiesību aktu tuvināšanas juridiskais pamats, lai atvieglotu savstarpējas atzīšanas norisi.

101. Saistībā ar Eiropas apcietināšanas ordera īstenošanu uzdotie prejudiciālie jautājumi ļāva Tiesai noteikt normas, kas veicināja Eiropas krimināltiesu telpas izveidi un saglabāšanu, un piešķirt savstarpējas atzīšanas principam visu tā spēku un nozīmi.

102. Kopš sprieduma *Gözütok* un *Brügge*[26] pasludināšanas Tiesa vienmēr ir ļoti stingri interpretējusi šo principu, it īpaši attiecībā uz pieprasītās personas nodošanas automātisko raksturu, kad nevar tikt veikta atsauce ne uz kādu izņēmumu, balstoties uz ārkārtīgi stingru savstarpējās atzīšanas un uzticēšanās principu piemērošanu un efektīvu un ātru nodošanas mehānisma darbības veicināšanu, kas ir paredzēta pamatlēmumā.

103. No tā izriet, ka tad, kad dalībvalsts tiesu iestāde lūdz nodot personu vai nu saistībā ar galīgu notiesāšanu, vai tāpēc, ka attiecībā uz šo personu ir uzsākta kriminālvajāšana, izpildes dalībvalstij tās lēmums ir jāatzīst automātiski un saskaņā ar pamatlēmuma 1. panta 2. punktu tai ir jāizpilda šis orderis, neizvirzot nekādu citu iespējamo pamatu, kas ierobežotā skaitā ir paredzēti tā 3.–4.a pantā[27]. Turklāt izpildes dalībvalsts uz minētā ordera izpildi var attiecināt tikai pamatlēmuma 5. pantā noteiktos nosacījumus.

104. Tādējādi saskaņā ar lietoto izteicienu, tikai lai "atvieglo[tu] pieprasītās personas nodošanu saskaņā ar divpusējās atzīšanas principu"[28] un lai "stiprin[ātu] ar pamatlēmumu izveidoto nodošanas sistēmu par labu brīvības, drošības un tiesiskuma telpai"[29], Tiesa spriedumā *Wolzenburg* (C-123/08, EU:C:2009:616) iedrošināja dalībvalstis ierobežot, cik vien ir iespējams, situācijas, kurās tās var atteikties izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, aicinot pēdējās minētās ne vienmēr izmantot iespējas, kas tām piešķirtas pamatlēmuma 4. pantā attiecībā uz fakultatīvas neizpildes pamatiem, neatkarīgi no tā, cik svarīgi būtu šajā pantā izvirzītie mērķi[30]. Tiesa arī ir atzinusi, ka neatkarīgi no tā, cik svarīgs būtu pieprasītās personas sociālās reintegrācijas mērķis[31], kas ir noteikts pamatlēmuma 4. panta 6. punktā[32], dalībvalstīm saskaņā ar savstarpējas atzīšanas principu ir jāspēj ierobežot situācijas, kurās tām būtu iespēja atteikties nodot šādu personu.

105. Atkārtošu, ka spriedumā *West* (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404), lai atvieglotu nodošanu un nostiprinātu Eiropas apcietināšanas ordera sistēmu, vienas un tās pašas personas secīgu nodošanu kontekstā Tiesa "izpildes dalībvalsts" jēdzienu attiecināja tikai uz dalībvalsti, kas bija veikusi pēdējo nodošanu, lai ierobežotu situācijas, kurās valsts tiesu iestādes var atteikties piekrist Eiropas apcietināšanas ordera izpildei[33].

2) Dalībvalstu savstarpējas uzticēšanās princips

106. Dalībvalstu savstarpējas uzticēšanās princips pašlaik ir pielīdzināms tādiem Savienības tiesību pamatprincipiem kā pārākuma un tiešas iedarbības principi.

26 — C-187/01 un C-385/01, EU:C:2003:87.

27 — Skat. spriedumus *Leymann* un *Pustovarov* (C-388/08 PPU, EU:C:2008:669, 51. punkts), *Wolzenburg* (C-123/08, EU:C:2009:616, 57. punkts), *Radu* (C-396/11, EU:C:2013:39, 35. un 36. punkts), kā arī *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107, 38. punkts).

28 — Spriedumi *Wolzenburg* (C-123/08, EU:C:2009:616, 59. punkts) un *West* (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, 62. punkts).

29 — Spriedums *Wolzenburg* (C-123/08, EU:C:2009:616, 58. punkts).

30 — Spriedums *Wolzenburg* (C-123/08, EU:C:2009:616, 62. punkts un tajā minētā judikatūra).

31 — Skat. spriedumu *Kozłowski* (C-66/08, EU:C:2008:437, 45. punkts).

32 — Saskaņā ar šo noteikumu izpildes tiesu iestāde var atteikties izpildīt brīvības atņemšanas soda izpildes nolūkā izsniegto Eiropas apcietināšanas orderi, ja pieprasītā persona "paliek izpildes dalībvalstī, ir izpildes dalībvalsts pilsonis vai rezidents" un ja šī valsts "apņemas izpildīt šo sodu".

33 — Šī sprieduma 62. punkts.

107. Atzinumā 2/13 (EU:C:2014:2454) Tiesa plēnumā ir atkārtoti apstiprinājusi šī principa "būtisko nozīmi", "ar ko Savienības tiesībās ir noteikta savstarpēja uzticēšanās starp [..] dalībvalstīm", ciktāl tas "ļauj izveidot un uzturēt telpu bez iekšējām robežām", un kura ievērošana ir būtiska "Savienības dibināšanas pamatā esošajam līdzsvaram" [34].

108. Attiecībā uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpu Tiesa ir definējusi šo principu tādējādi, ka katrai no šīm dalībvalstīm ar to ir noteikts pienākums, izņemot ārkārtas apstākļus, uzskatīt, ka visas pārējās dalībvalstis ievēro Savienības tiesības un, it īpaši, šajās tiesībās atzītās pamattiesības [35].

109. Tātad Tiesas skatījumā savstarpējās uzticēšanās principam pretrunā ir tas, ka dalībvalsts pārbauda, vai cita dalībvalsts konkrētajā gadījumā faktiski ir ievērojusi Savienības garantētās pamattiesības, jo tas "[izjauktu] Savienības dibināšanas pamatā esošo līdzsvaru" [36].

110. Dalībvalstu savstarpējas uzticēšanās pamatā ir vairāki faktori.

111. Pirmkārt, uzticēšanās, kas katrai dalībvalstij ir jāizrāda attiecīgajām citu dalībvalstu krimināl ās tiesvedības sistēmām, ir loģisks un pilnīgi neizbēgams rezultāts, izzūdot iekšējām robežām un izveidojot brīvības, drošības un tiesiskuma telpu.

112. Otrkārt, kā Tiesa norāda Atzinumā 2/13 (EU:C:2014:2454), šī uzticēšanās ir balstīta uz pamatpremisu, saskaņā ar kuru, kā precizēts LES 2. pantā, katrai dalībvalstij ar visām pārējām dalībvalstīm ir daudzas kopīgas Savienības pamatvērtības, tādas kā cilvēka cieņas, brīvības, demokrātijas, vienlīdzības, tiesiskuma ievērošana, kā arī cilvēktiesību ievērošana, un tās to savstarpēji atzīst [37]. Tāpēc visas dalībvalstis, kad tās izveidoja Eiropas Kopienas vai kad tās tām pievienojās, pierādīja, ka tās ir tiesiskas valstis un ievēro pamattiesības.

113. Treškārt, šī uzticēšanās ir balstīta uz to, ka katrai dalībvalstij ir jāpilda pienākums ievērot ECPAK, Hartā vai to valsts tiesībās noteiktās pamattiesības arī krimināltiesībās, materiālajās tiesībās vai procesuālajās tiesībās, uz kurām neattiecas Savienības tiesību un pamatlēmuma piemērošanas joma [38].

114. Lai arī līdz šim Savienības līmenī nav veikta dalībvalstu krimināltiesību materiālo un procesuālo tiesību saskaņošana, dalībvalstis tomēr ir varējušas pārliecināties, ka apstākļi, kādos pieprasītās personas tiks kriminā li vajātas, tiesātas un, attiecīgā gadījumā, apcietinātas citās dalībvalstīs, atbilst šo personu tiesībām un ļaus viņiem sevi pienācīgi aizstāvēt.

115. Tiesa uzskata, ka šim katrai dalībvalstij uzliktajam pienākumam ievērot pamattiesības ir jāļauj dalībvalstīm uzticēties, "ka to attiecīgās valstu tiesību sistēmas var nodrošināt tādu līdzvērtīgu un efektīvu pamattiesību aizsardzību, kādas atzītas Savienības līmenī, tostarp Hartā" [39].

116. Piemērojot šos principus, Tiesa spriedumā *F* (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358) [40] ir nospriedusi, ka "tieši izsniegšanas dalībvalsts tiesību sistēmā personas, par kurām ir izsniegts Eiropas apcietināšanas orderis, varēs izmantot iespējamos tiesību aizsardzības līdzekļus, lai apstrīdētu krimināl vajāšanas procedūras vai soda izpildes procedūras, vai ar brīvības atņemšanu saistīta drošības līdzekļa piemērošanas tiesiskumu, vai arī kriminālprocesa, kurā lieta izskatīta pēc būtības un kurā pieņemts nolēmums par šo sodu vai drošības līdzekli, tiesiskumu" [41].

34 — Šī atzinuma 191. un 194. punkts.

35 — Šī atzinuma 191. punkts.

36 — Atzinums 2/13 (EU:C:2014:2454, 194. punkts).

37 — 168. punkts.

38 — Spriedums *F* (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 48. punkts).

39 — Spriedums *F* (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 50. punkts).

40 — Šis spriedums ir par iespēju iesniegt pārsūdzību, kas apturētu izpildes tiesu iestādes nolēmuma izpildi.

41 — 50. punkts.

117. Atkārtošu, ka, piemērojot minētos principus, Tiesa spriedumā *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107)[42] ir nospriedusi, ka nodošana ir jāveic automātiski arī tad, ja izpildes dalībvalsts savā konstitucionālajā kārtībā ir ieviesusi daudz prasīgāku tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu koncepciju.

118. Tādējādi no brīža, kad izpildes tiesu iestāde nevar atsaukties uz kādu no neizpildes pamatiem, kas ierobežoti ir paredzēti pamatlēmuma 3.–4.a pantā, tai ir pienākums nodot pieprasīto personu izsniegšanas tiesu iestādēm, lai arī tās valsts tiesību normas, pat ja tās izriet no konstitucionālās kārtības, piešķirtu augstāku pamattiesību aizsardzības līmeni par tām, kas izriet no pamatlēmuma noteikumiem.

119. Lietā, kurā tika pasludināts šis spriedums, Tiesa nosprieda, ka, ja dalībvalstij būtu atļauts atsaukties uz savā konstitucionālajā kārtībā noteikto augstāku pamattiesību aizsardzības standartu, lai pakārtotu tam notiesātās personas nodošanu, tiktu pārkāpts pamatlēmuma pamatā esošais savstarpējas atzīšanas princips un uzticēšanās princips un līdz ar to tiktu iedragāta pamatlēmuma efektivitāte.

120. Visbeidzot, Tiesas ieskatā šis pienākums ievērot pamattiesības pamato Pamatlēmuma preambulas 10. apsvēruma formulējums, saskaņā ar kuru Eiropas apcietināšanas ordera izpilde var tikt apturēta vienīgi tad, ja dalībvalsts nopietni un vairākkārt pārkāpj principus, kas paredzēti LES 6. panta 1. punktā, ko konstatējusi Eiropas Padome atbilstoši LES 7. panta 2. punktam ar šī pēdējā minētā panta 3. punktā paredzētajām sekām[43].

121. Tiesa arī uzskata, ka minētais pienākums tāpēc atbilst savstarpējas atzīšanas principam, kas saskaņā ar pamatlēmuma 1. panta 2. punktu ir Eiropas apcietināšanas ordera mehānisma pamatā.

122. No šīs analīzes ir jāsecina, ka neizpildes pamats, kas balstīts uz risku, ka izsniegšanas dalībvalstī tiks pārkāptas nodotās personas pamattiesības, būtiski grautu uzticības saikni, uz kuru ir jābalstās pamatlēmumā paredzētajai tiesu sadarbībai, tādējādi pilnībā netiktu ievērots tiesu nolēmumu savstarpējas atzīšanas princips.

123. Ņemot vērā, ka daudzās dalībvalstīs pastāv traucējumi brīvības atņemšanas iestāžu sistēmas darbībā, it īpaši tajās, kurās ir konstatēta vispārēja brīvības atņemšanas iestāžu pārslogotība, ar šādu interpretāciju, manuprāt, tiktu ieviests sistemātisks izņēmums attiecībā uz šo valstu izsniegto Eiropas apcietināšanas orderu izpildi, kas beigu beigās paralizētu Eiropas apcietināšanas ordera mehānismu.

124. Turklāt izpildes tiesu iestādes vairs nevarētu nodot pieprasīto personu kriminālvajāšanai vai brīvības atņemšanas soda izpildei.

125. Ja pamatlēmumā paredzētais mehānisms tiktu paralizēts, faktiski pilnībā netiktu ievērots viens no brīvības, drošības un tiesiskuma telpas mērķiem, proti, nodrošināt sodīšanu par noziedzīgām darbībām, kas ir ne tikai visu dalībvalstu kopīgajās interesēs, bet arī cietušo interesēs, jo gadījumā, ja Eiropas apcietināšanas orderis tiktu izsniegts kriminālvajāšanai, izpildes tiesu iestādēm, ņemot vērā krimināllikuma teritorialitātes principu, principā nebūtu nekādu pilnvaru tiesāt attiecīgo personu izsniegšanas tiesu iestāžu vietā. Gadījumā, ja, kā tas, šķiet, ir šajā lietā, tām būtu šāda kompetence, Brēmenes prokuratūra ir norādījusi uz nesamērīgām grūtībām un līdzekļiem, ko tas prasītu.

42 — Šajā spriedumā Tiesa ir lēmusi par pamatlēmuma 4.a panta 1. punkta tvērumu, kurā ir paredzēts fakultatīvs pamats, lai nepildītu Eiropas apcietināšanas orderi, kas izsniegts soda izpildei vai ar brīvības atņemšanu saistīta drošības līdzekļa piemērošanai, ja persona nav personīgi piedalījusies tiesvedībā, kuras rezultātā tā tikusi notiesāta.

43 — Spriedums *F* (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 49. punkts).

126. Tomēr, pirmkārt, izpildes dalībvalstij, pat pildot tās LES 4. panta 3. punktā noteikto solidaritātes pienākumu, nav jānodrošina pieprasītās personas soda izpilde tāpēc, ka izsniegšanas dalībvalsts brīvības atņemšanas iestāžu sistēmas darbībā ir konstatēti traucējumi, un nav jāuzņemas ar to saistītais slogs, vismaz tad, protams, ja šāds pienākums tai nav uzlikts saistībā ar minētās personas sociālo reintegrāciju, kas ir pamatlēmumā sniegtā iespēja. Neraugoties uz šiem pieņēmumiem, pārslogotības samazināšana brīvības atņemšanas iestādēs vienā dalībvalstī, to palielinot citā, nav risinājums.

127. Otrkārt, nav jāaizmirst, ka runa ir par riska novēršanu, nevis par pārkāpuma konstatējumu un sodīšanu. Lai arī sistēmiski darbības traucējumi ir leģitīms pamats uzdot jautājumus par nodoto personu apcietinājuma apstākļiem, tomēr šis konkrētā laikposmā izdarītais secinājums neļauj *a priori* izteikt aizdomas par nodoto personu pamattiesību pārkāpumu un bloķēt savstarpējo uzticēšanos, norādot uz "sistemātisku" neizpildes pamatu.

128. Visbeidzot, ja Tiesai būtu jāaplūko jautājums, vai sistēmiski trūkumi apcietinājuma apstākļos ir viens no Eiropas apcietināšanas ordera neizpildes pamatiem, tad tas būtu arī nepārvietošanas pamats Pamatlēmuma 2008/909 izpratnē.

129. Tāpēc, ņemot vērā problēmas, ko ietver savstarpējās atzīšanas princips un kas no tā izriet, izpildes tiesu iestādes var tikai atsaukties uz pamatlēmuma 3.–4.a pantā minētajiem obligātajiem vai fakultatīvajiem neizpildes pamatiem, un, ja tās nevar atsaukties ne uz vienu no šiem pamatiem, tām ir jānodod pieprasītās personas saskaņā ar savstarpējo uzticēšanos, kas tām ir jāvelta izsniegšanas tiesu iestādēm.

130. Tātad, ņemot vērā to un sistēmas loģiku, iesniedzējtiesai ir jāatbild, ka principā tai ir jāizpilda tai iesniegtais Eiropas apcietināšanas orderis.

131. Vai tomēr var tikt izsecināts pienākums strikti izpildīt Eiropas apcietināšanas orderus, kuru izpilde izraisītu tādus nesamērīgus rezultātus kā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu aprakstītie?

132. Uz to ir jāatbild noraidoši.

133. Tādos izņēmuma apstākļos [44] kā pamatlietā, kurus izsniegšanas dalībvalstī raksturo sistēmiski trūkumi apcietinājuma apstākļos, ko ir konstatējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, ir leģitīmi, ka izpildes tiesu iestāde var censties noskaidrot, vai nododamajai personai faktiski pastāv "risks" atrasties apcietinājumā apstākļos, kurus ir aprakstījusi šī tiesa.

134. Tāpēc, tieši veicot informācijas apmaiņu, kas balstīta uz tiesu sadarbību, izpildes tiesu iestādei, pamatojoties uz izsniegšanas tiesu iestādes sniegto informāciju, ir jāizvērtē, vai nodotā persona faktiski nebūs tādos apcietinājuma apstākļos, kas nav samērīgi.

D – *Par samērīguma principa piemērošanu Eiropas apcietināšanas orderu izsniegšanā*

135. Ir acīmredzami, ka tādos apstākļos kā pamatlietās ir jāizsver nododamās personas tiesības un nepieciešamība aizsargāt citu personu brīvību un tiesības. Kā spriedumā *N* (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84) ir atgādinājusi Tiesa, Hartas 6. pantā ir minētas ikvienas personas tiesības ne tikai uz brīvību, bet arī uz drošību [45]. Šīs tiesības kā Hartas 4. pantā garantētās tiesības ir absolūtas un neatceļamas. Ja persona, attiecībā uz kuru ir izsniegts Eiropas apcietināšanas orderis, ir pieprasīta saistībā ar terora aktu izdarīšanu vai nepilngadīgo izvarošanu, ir acīmredzami, ka šī ordera neizpilde rada problēmas attiecībā uz nepieciešamo valsts drošības un sabiedriskās kārtības saglabāšanu.

44 — Šeit atsaucos uz izņēmuma apstākļiem, kurus ir minējusi Tiesa Atzinuma 2/13 (EU:C:2014:2454) 191. punktā.

45 — 53. punkts un tajā minētā judikatūra.

136. Tāpēc ir jāveic šī līdzsvarošana, kas pilnībā ir tiesneša – individuālo brīvību sargātāja – uzdevums, kuram šeit patiesi ir jāizdara izvēle, un šī līdzsvarošana, manuprāt, var tikt veikta, piemērojot samērīguma principu.

1) Samērīguma principa piemērojamība

137. Samērīguma princips tiesu sistēmā it īpaši ir piemērots ar nosaukumu sodu "individualizācija".

138. Sodu individualizācijai piemīt divi līmeņi – pirmkārt, sodu piespriežot un, otrkārt, sodu izpildot.

139. Soda piespriešanas posmā sodu individualizācijas princips izslēdz automātiska un pilnībā noteikta soda principu. Tātad tiesa noteiks sodu, ņemot vērā likumpārkāpēja personību, kā tas it īpaši izriet no izdarītā pārkāpuma veida, tā izdarīšanas apstākļiem, personiskā izvērtējuma, liecībām, psihologu un psihiatru ekspertīzēm, un šai personai sniegtās reintegrēšanās iespējas.

140. Kad tiesa paredz brīvības atņemšanas sodu, nosakot tā ilgumu, tai noteikti ir jāņem vērā šī soda izpildes apstākļi, it īpaši to iespējamais smagums. Tā mērķis ir novērst, ka nodotās personas ievietošana apcietinājumā izraisīs tai nesamērīgas sekas.

141. Šajā ziņā acīmredzami ir jāņem vērā brīvības atņemšanas iestāžu uzņemšanas iespējas un iespējamā sistēmas nespēja nodrošināt atbilstīgus apcietinājuma apstākļus tāpēc, ka brīvības atņemšanas iestādes saskaras ar pārslogotības problēmu.

142. Šis sodu individualizācijas princips ir piemērojams arī soda izpildes posmā un ar tādu pašu spēku. Tātad runa ir par sodu piemērošanu. Apcietinājuma būtisko apstākļu ņemšanai vērā šeit ir nozīme divu galveno iemeslu dēļ, kuri nav atkarīgi no aspektiem, kas skar cilvēka cieņu.

143. Pirmkārt, mūsdienu kriminoloģijā vienprātīgi ir uzsvērta pārāk lielas šaurības nelabvēlīgā ietekme, jo tas ir viens no cilvēku samaitātību veicinošiem faktoriem. Netaisnības sajūta, ko izraisa piedzīvotā pazemojošā attieksme, tikai pastiprina apcietinātās personas nevēlēšanos integrēties un tādējādi būtiski palielina recidīva risku. Soda mērķis, kas beigu beigās ir nodrošināt notiesātā labošanos un reintegrāciju sabiedrībā, acīmredzami tiek apdraudēts.

144. Sodam nebūtu jākļūst par pazemojumu. Pārmērīgi smagi apcietinājuma apstākļi piešķir sodam tādu papildu barguma aspektu, ko tiesa nebija paredzējusi, un nostiprina iepriekš aprakstīto netaisnības izjūtu.

145. Tāds pats samērīgums ir jāievēro arī attiecībā uz krimināl vajāšanai izsniegto Eiropas apcietināšanas orderi.

146. Šajā situācijā krimināl vajātas personas nevainīguma prezumpcija pati par sevi jau ir pamats mērenības ievērošanai. Turklāt apcietinājums, kas izriet no Eiropas apcietināšanas ordera izpildes, faktiski ir pielīdzināms pagaidu apcietinājumam pirms sprieduma pasludināšanas, jo šajā apcietinājumā pavadītais laiks tiks atskaitīts no tiesvedībā piespriestā soda. Tātad ir leģitīmi Eiropas apcietināšanas orderi izsniegt tikai tādos gadījumos, kad, ņemot vērā noziedzīgo darbību objektīvo raksturu, pastāv soda piespriešanas varbūtība.

147. Nevienā pamatlēmuma noteikumā nav skaidri noteikta prasība veikt samērīguma pārbaudi. Tomēr, tā kā samērīguma princips ir Savienības tiesību vispārējais princips, tas pats par sevi ir attiecināms uz dalībvalstu darbību, kad tās īsteno Savienības tiesības, kurās ietilpst pamatlēmums.

148. Turklāt novērtējuma brīvība, kas izpildes tiesu iestādēm ir piešķirta ar pamatlēmuma 4. un 5. pantu, nav nekas cits kā samērīguma principa piemērošana. Šī brīvība, kas ir tiesai, kuras uzdevums ir izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, faktiski ir paredzēta, lai ļautu pielāgot attiecīgo piespiedu pasākumu, – kriminālvajāšanu vai brīvības atņemšanas soda izpildi, – lai novērstu, ka ar automātisku un aklu izpildi rastos situācija, kas mazina attiecīgās personas integrāciju sabiedrībā.

149. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, manuprāt, ir jāveic samērīguma pārbaude.

150. Citi, šķiet, atbalsta šo nostāju, lai arī viņi to pamato atšķirīgi, piemēram, it īpaši balstoties uz pārvietošanās brīvību, kas faktiski to papildina.

151. Rokasgrāmatā par Eiropas apcietināšanas ordera izsniegšanu [46] izsniegšanas tiesu iestādes ir ļoti skaidri aicinātas veikt šādu pārbaudi. Ņemot vērā šī ordera izpildes smagās sekas saistībā ar pieprasītās personas pārvietošanās brīvības ierobežojumiem, šajā rokasgrāmatā ir uzsvērts, ka Eiropas apcietināšanas orderis ir jāizmanto "efektīvi un samērīgi", lai nodrošinātu "vissmagāko vai viskaitējošāko" pārkāpumu kriminālvajāšanu.

152. Parlaments 2014. gada 27. februāra Rezolūcijā par ieteikumiem Komisijai attiecībā uz Eiropas apcietināšanas ordera pārskatīšanu [47] ir arī ierosinājis, ka, izsniedzot šādu orderi, kompetentā iestāde "rūpīgi izvērtē prasītā pasākuma nepieciešamību, ņemot vērā visus atbilstīgos apstākļus un faktorus, ievērojot aizdomās turētās vai apsūdzētās personas tiesības, un to, vai ir iespējams piemērot citus, mazāk aizskarošus pasākumus, lai sasniegtu vēlamos mērķus" [48].

153. Būtiskā skaitā dalībvalstu izsniegšanas tiesu iestādes jau ir paredzējušas pārbaudes veikšanu pirms Eiropas apcietināšanas ordera izsniegšanas [49], kas izriet no pamatlēmuma transponēšanas [50] vai to prakses [51].

154. Es piekrītu Parlamenta, Padomes un Komisijas viedoklim, ciktāl tie uzsver, ka Eiropas apcietināšanas ordera izsniegšanas laikā ir jāveic samērīguma pārbaude.

155. Pats sistēmas gars noteic, ka izsniegšanas tiesu iestāde ir atbildīga par šīs pārbaudes veikšanu, jo Eiropas apcietināšanas orderim ir jāatbilst šim nosacījumam, pirms tas kļūst pieejams ārpus valsts teritorijas robežām.

156. Tomēr dažādu iemeslu dēļ ne vienmēr tas tā ir.

157. Dažos valsts tiesību aktos it īpaši ir aizliegts veikt šādu pārbaudi, piemērojot kriminālvajāšanas tiesiskuma principu. Tā tas ir Ungārijā un Rumānijā [52], kurām to pievienošanās Savienībai laikā ticis noteikts pienākums stingri piemērot šo principu.

46 — Dokuments 17195/1/10 REV 1 – COPEN 275 EJN 72 Eurojust 139.

47 — Dokuments T7-0174/2014.

48 — Skat. šīs rezolūcijas pielikumu. Interesanti, ka samērīguma prasība jau ir noteikta Padomes 2007. gada 12. jūnija Lēmumā 2007/533/TI par otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmas (*SIS II*) izveidi, darbību un izmantošanu (OV L 205, 63. lpp.). Proti, šī lēmuma 21. pantā ir noteikts, ka pirms brīdinājuma ievadīšanas valsts, kas ievada brīdinājumu, pārbauda, vai gadījums ir "atbilstīgs, piemērots un pietiekami svarīgs, lai brīdinājums būtu jāievada *SIS II*".

49 — Skat. it īpaši galīgo pārskatu par savstarpējā izvērtējuma ceturto kārtu, kura nosaukums ir "Eiropas apcietināšanas ordera un attiecīgu nodošanas procedūru starp dalībvalstīm piemērošana praksē", kuru Padome ir pieņēmusi 2009. gada 4. un 5. jūnijā (dokuments 8302/4/09 REV 4 – Crimorg 55 COPEN 68 EJN 24 Eurojust 20) un kurā ir apkopoti rezultāti saistībā ar Eiropas apcietināšanas ordera piemērošanu katrā dalībvalstī.

50 — It īpaši Čehijas Republikā, Latvijā, Lietuvā un Slovākijā.

51 — It īpaši Beļģijā, Dānijā, Vācijā, Igaunijā, Īrijā (policija un prokurors), Spānijā, Francijā, Kiprā, Luksemburgā, Nīderlandē, Portugālē, Slovēnijā, Somijā, Zviedrijā (prokurors) vai arī Apvienotajā Karalistē.

52 — Tas skaidri izriet no atbildēm, kuras šīs dalībvalstis ir sniegušas saistībā ar Komisijas ziņojumu, kas minēts šo secinājumu 16. zemsvītras piezīmē.

158. Minētais princips aizliedz jebkādu samērīguma vērtējumu laikā, kad tiek pieņemts lēmums par kriminālvajāšanu vai tiesas nolēmuma izpildi, lai nodrošinātu pilnīgu tiesu iestādes neatkarību. Tā mērķis – ļoti slavējams –, kas arī ir jāpilda tiesu iestādēm, kuras nav tiesas, ir ar tā automātiskumu novērst jebkādu ārēju, it īpaši politisku, ietekmi uz tiesu varu.

159. No tā izriet automātiskums, kas var izraisīt patiesu brutalitāti nolēmumu īstenošanā, pat diskreditējot tādus mehānismus kā Eiropas apcietināšanas orderis. Tas izraisa sistemātisku un dažkārt pat nepamatotu Eiropas apcietināšanas ordera izdošanu, lai pieprasītās personas tiktu nodotas bieži vien nenozīmīgu pārkāpumu dēļ[53], piemēram, par 2 m^2 flīžu vai velosipēda riteņa nozagšanu, – šo praksi Komisija ir nosodījusi savā ziņojumā, kas minēts šo secinājumu 16. zemsvītras piezīmē.

160. Šo iemeslu dēļ, manuprāt, ir leģitīmi, ka uz Eiropas apcietināšanas ordera samērīguma jautājumu varētu tikt veikta atsauce izpildes tiesu iestādē.

161. Es nebūt neapstrīdu procesuālās autonomijas principu.

162. Tomēr, kad izsniegšanas tiesu iestādes nolēmums kļūst pieejams ārpus valsts teritorijas, kurā tas ir izpildāms, lai tas tiktu piemērots brīvības, drošības un tiesiskuma telpā, tam ir jāatbilst vispārīgajām normām un principiem, kas reglamentē šo vienoto tiesas telpu un ļauj vienveidīgi piemērot savstarpējas atzīšanas principu.

163. Izpildes dalībvalsts pienākums piešķirt "ārvalstu" nolēmumam tādu pašu spēku, kāds ir tās pašas nolēmumam, pat ja, piemērojot savas valsts tiesības, tiktu sasniegts atšķirīgs rezultāts, tai nevar likt izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, kurš neatbilst pamatlēmumā, kas reglamentē īpašu savstarpējas atzīšanas aspektu, tieši vai netieši paredzētajiem nosacījumiem.

164. Atbilstoši manai analīzei šī situācija ir jānošķir no tās, kurā izpildes tiesu iestāde cenšas izvērtēt Eiropas apcietināšanas ordera tiesiskumu saskaņā ar saviem pamattiesību aizsardzības standartiem; tas ir gadījums, kas ir atrisināts tostarp spriedumā *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107). Jānosaka, vai īpašajā krimināltiesību jomā un saistībā ar "horizontālo" dialogu starp suverēnām tiesu iestādēm ir jāuzdod jautājums par samērīgumu.

165. Sākumā precizēšu, ka, manuprāt, tā kā samērīguma princips ir vispārējs Savienības tiesību princips, Tiesai un tikai Tiesai ir jānosaka tā tvērums un aprises, ja rodas šāda nepieciešamība. Tādējādi vajadzības gadījumā izpildes tiesu iestādei ir jāuzdod Tiesai prejudiciāls jautājums.

166. Vēl ir jānosaka, atbilstoši kādiem noteikumiem var tikt izvērtēts šis princips.

2) Konkrēta kārtība samērīguma principa piemērošanai Eiropas apcietināšanas orderu izsniegšanā

167. Kad izpildes tiesu iestāde, pamatojoties uz ticamiem faktiskajiem apstākļiem, konstatē, ka izsniegšanas dalībvalstī ir sistēmiski trūkumi apcietinājuma apstākļos, tai, ņemot vērā katras lietas konkrētos apstākļus, ir jāvar izvērtēt, vai izdošanas gadījumā pieprasītā persona nevarētu tikt pakļauta nesamērīgiem apcietinājuma apstākļiem.

168. Šajā nolūkā izpildes tiesu iestādei ir jāvar pieprasīt no izsniegšanas tiesu iestādes visu informāciju, kuru tā uzskata par lietderīgu. Ievērojot varas sadales principu, izpildes tiesu iestādei, manuprāt, būtu jālūdz, lai kompetentā valsts iestāde tieši sazinātos ar izsniegšanas dalībvalsts kompetento iestādi, un atbildes tai būtu jāpaziņo tāpat.

53 — Tas ir plaši uzsvērts pēdējos iestāžu sagatavotajos dokumentos par pamatlēmuma piemērošanu. Skat. it īpaši šo secinājumu 16. zemsvītras piezīmē minēto Komisijas ziņojuma 4. punktu.

169. Brīvības atņemšanas soda izpildes nolūkā izsniegts Eiropas apcietināšanas orderis, manuprāt, ir jāuzskata par samērīgu tad, ja izpildes apstākļi neizraisa nesamērīgas sekas salīdzinājumā ar tām, kas izriet no piespriestā soda, ja tas tiktu izpildīts parastos apstākļos.

170. Kriminālvajāšanas veikšanai izsniegtais Eiropas apcietināšanas orderis ir samērīgs, ja šie izpildes nosacījumi ir saderīgi ar vienīgo nepieciešamību nodrošināt pieprasītās personas pastāvīgu pieejamību tiesību aizsardzības iestādēm. Spriedumā *Ladent* pret Poliju [54] Eiropas Cilvēktiesību tiesa turklāt ir nospriedusi, ka Eiropas apcietināšanas ordera izsniegšana par pārkāpumu, par kuru pagaidu apcietinājums parasti netiktu uzskatīts par piemērotu, var izraisīt nesamērīgas sekas pieprasītās personas brīvībai, kuras var tikt aplūkotas ECPAK 5. pantā noteikto garantiju aspektā [55].

171. Visbeidzot, ir skaidrs, ka pamatlēmuma 4. un 5. pantā sniegtās iespējas sistemātiski ir jāpārbauda.

172. Ja, veicot samērīguma pārbaudi, izpildes tiesu iestādei ir nācies saskarties ar īpašām grūtībām veikt novērtējumu, tai būtu pienākums vērsties Tiesā, jo tikai pēdējai minētajai ir kompetence atrisināt šo Savienības tiesību jautājumu.

173. Katrā ziņā nedrīkst aizmirst, ka samērīguma pārbaude vispirms ir jāveic izsniegšanas tiesu iestādei. Tā kā šeit runa ir par Savienības tiesību īstenošanu, tā tai ir jāveic, pat ja šajā ziņā tai nav jāpiemēro savi valsts tiesību akti, kuros ir paredzēts kriminālvajāšanas tiesiskuma princips, jo šajā gadījumā ir jālemj saskaņā ar Savienības tiesībām, kuru pārākums ir attiecināms arī uz pamatlēmuma noteikumiem.

174. Turklāt, ja šī pārbaude tiktu veikta, tādi jautājumi kā šajos lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu aplūkotie, neapstrīdami, tiktu uzdoti reti.

175. Nevar nepamanīt, ka nostāja, kuru es Tiesai ierosinu pieņemt, daļēji nozīmē prasīt tai izturēties tā, kā to darītu cilvēktiesību tiesa. Krimināltiesību jomā, manuprāt, šī pieeja kādreiz būs jāizskata.

176. Tomēr nevaru neminēt, ka pašreizējā situācija ir radusies gan dalībvalstu, gan Savienības iestāžu kaitējošas atturēšanās dēļ.

177. Nebūtu jāatgādina, ka ikvienai no dalībvalstīm ir jānodrošina pamattiesību ievērošana saskaņā ar LES 6. pantu. Kā minēts, šis pienākums ir jāpilda ne tikai saistībā ar savstarpēju uzticēšanos, bet arī saistībā ar lojālas sadarbības principu [56]. Tie nav nošķirami viens no otra. Turklāt atgādināšu, ka spriedumā *Pupino* (C-105/03, EU:C:2005:386) Tiesa skaidri ir norādījusi, ka "Savienībai būtu grūti efektīvi pildīt savu uzdevumu, ja lojālas sadarbības princips, kas paredz, ka dalībvalstis pieņem vispārīgus vai speciālus pasākumus, kuri ir piemēroti, lai nodrošinātu pienākumu izpildi, kas tām uzlikti ar Savienības tiesībām [..], neattiektos arī uz policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, kas turklāt pilnībā balstās uz dalībvalstu un iestāžu sadarbību" [57].

178. Ja izpildes tiesu iestādēm tiek prasīts, lai tādos apstākļos kā pamatlietās tās nodotu pieprasīto personu, savstarpējas uzticēšanās princips savukārt ietver to, ka izsniegšanas tiesu iestādes, kurām dāvāta šī uzticēšanās, un, it īpaši, dalībvalsts, kurai pieprasītā persona tiks nodota, veic visus nepieciešamos pasākumus, tostarp īsteno nepieciešamās reformas krimināltiesību politikā, lai nodrošinātu, ka minētā persona savu sodu izcietīs apstākļos, kuros ir ievērotas tās pamattiesības, un varēs izmantot visus pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus, lai aizstāvētu savas individuālās brīvības.

54 — Nr. 11036/03, 2008. gada 18. marts.

55 — 55. un 56. punkts.

56 — Šis lojalitātes pienākums izriet no LES 4. panta 3. punkta, jo atbilstoši šai normai minētais pienākums ir piemērojams arī savstarpējās attiecībās starp dalībvalstīm un Savienību (skat. Atzinumu 2/13, EU:C:2014:2454, 202. punkts).

57 — 42. punkts.

179. Šajā ziņā es nevaru neuzteikt saistības, kuras šajā ziņā ir uzņēmušās Ungārija un Rumānija.

180. Ņemot vērā indivīdu pieteikumu ārkārtīgi lielo skaitu Eiropas Cilvēktiesību tiesā, arī ir jākonstatē, ka Ungārijā un Rumānijā paredzētie tiesiskās aizsardzības līdzekļi ļauj personām, kurām ir jādzīvo tādos būtiskajos apcietinājuma apstākļos, kas ir pretrunā ECPAK 3. pantā noteiktajām garantijām, nodrošināt savu pamattiesību aizsardzību.

181. Visbeidzot, manuprāt, vienīgais risinājums ir nostiprināt Eiropas apcietināšanas ordera mehānismu ar Savienības iestāžu darbību. Lai arī 2011. gadā Komisija izdarīja rūgtus secinājumus attiecībā uz apcietinājuma apstākļiem dažās dalībvalstīs un to ietekmi uz pamatlēmuma īstenošanu, norādīšu, ka nedz Komisija, nedz Padome nav rīkojušās, lai nodrošinātu, ka dalībvalstis izpilda visus tām uzliktos pienākumus vai vismaz apņemas veikt nepieciešamos pasākumus.

182. Tomēr ar LESD 82. pantu tām ir sniegts juridiskais pamats šādai rīcībai.

VI – **Secinājumi**

183. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es iesaku Tiesai uz *Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen* (Hanzas Augstākā tiesa Brēmenē) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Padomes 2002. gada 13. jūnija Pamatlēmuma 2002/584/TI par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm, kas grozīts ar Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI, 1. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā nav tāda kriminālvajāšanas, soda izpildes vai brīvības atņemšanas pasākuma īstenošanas nolūkā izsniegta Eiropas apcietināšanas ordera neizpildes pamata, kas ir balstīts uz risku, ka izsniegšanas dalībvalstī tiks pārkāptas nodotās personas pamattiesības.

Izsniegšanas tiesu iestādēm ir jāveic samērīguma pārbaude, lai pielāgotu nepieciešamību izsniegt Eiropas apcietināšanas orderi, ņemot vērā pārkāpuma veidu un konkrētu soda izpildes kārtību.

Tādos apstākļos kā pamatlietās aplūkotie, kuros raksturo sistēmiski trūkumi apcietinājuma apstākļos izsniegšanas dalībvalstī, izpildes tiesu iestāde ar kompetento valsts iestāžu starpniecību var leģitīmi lūgt izsniegšanas tiesu iestādei sniegt visu lietderīgu informāciju, lai izvērtētu katras lietas konkrētos apstākļus, ja pieprasītā persona tās nodošanas dēļ var tikt pakļauta nesamērīgiem apcietinājuma apstākļiem.

Turklāt izsniegšanas dalībvalstij saskaņā ar pienākumiem, kas izriet no LES 6. panta, un uzdevumiem, ko tai uzliek savstarpējas uzticēšanās un lojālas sadarbības principi, ir jāveic visi pasākumi, kas vajadzīgi, tostarp reformas, kas ir obligāti jāveic krimināltiesību politikā, lai panāktu, ka nodotā persona izcieš savu sodu apstākļos, kuros ir ievērotas tās pamattiesības, un var izmantot visus pieejamos tiesiskās aizsardzības līdzekļus, lai aizsargātu savas individuālās brīvības.